

De veilige wijk van de toekomst: meer dan bouwen, bouwen bouwen

Hoe ziet de veilige wijk er in de toekomst uit? Welke ontwikkelingen staan architecten, stedenbouwers, projectontwikkelaars, bouwers, woningcorporaties en andere betrokkenen te wachten? Experts vertellen over de trends, kansen en uitdagingen.

Veiligheid zal ook in de toekomst een speerpunt zijn van een integrale wijknaanpak. Daarbij speelt naast objectieve veiligheid, die berust op cijfers over bijvoorbeeld aangiften, ook het veiligheidsgevoel van bewoners een rol”, zegt Hamit Karakus, algemeen directeur van Platform 31, kennis- en netwerkorganisatie voor stad en regio. “Vooral als het gaat om de veiligheidsbeleving is er nog een wereld te winnen. Bijvoorbeeld bij het ontwerp en de inrichting van wijken. Denk aan het tegengaan van leegstand, het creëren van overzichtelijke publieke ruimten en het aanbrengen van aantrekkelijke tuinafscheidingen.”

Ook het levensloopbestendig maken van woningen, complexen en wijken is een opgave voor de toekomst, zegt Arjen Koole, directeur van branchevereniging voor de hang-en-sluitwerksector VHS. “Door de vergrijzing - en het beleid dat ouderen langer thuis wonen - ontstaat een toenemende behoefte aan huizen en buurten waar mensen hun hele leven kunnen blijven wonen. Dit betekent dat woningen multifunctioneler worden en aanpasbaar zijn aan veranderende woonwensen, terwijl de beveiliging steeds op orde is.” Koole noemt het voorbeeld van complexen met woningen voor gezinnen, appartementen voor senioren, restaurants, winkels en een gemeenschappelijke tuin. Voor dit soort concepten is naast multifunctionaliteit en flexibiliteit ook toegankelijkheid een uitdaging: zorgpersoneel en leveranciers moeten er eenvoudig en snel kunnen komen, maar ongewenste bezoekers zoals inbrekers juist niet.

PKVW als fundament

“Een veilige wijk begint bij een goede basis en het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW) is het aangewezen instrument om het fundament te leggen”, zegt Susanne Schat, adviseur bij

Hamit Karakus

Arjen Koole

het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (het CCV). Het PKVW is een compleet pakket veiligheidsmaatregelen die (nieuwe of bestaande) woningen nodig hebben om het inbrekers moeilijk te maken. Het concept is ook toepasbaar op buurt- en wijkniveau. Het keurmerk stelt dan niet alleen veiligheidseisen aan woningen, maar ook op planologisch en stedenbouwkundig vlak: aan de openbare ruimte, kavels en wooncomplexen.

“Het PKVW is een totaalconcept: er is voor veilig wonen nu eenmaal méér nodig dan goed hang-en-sluitwerk. Het gaat bijvoorbeeld ook om adequate verlichting en overzichtelijke groenvoorzieningen rond een woning. Dit zijn bij uitstek maatregelen die zowel de objectieve veiligheid als de veiligheidsbeleving ten goede komen.”

“Ook de sociale cohesie en de contacten tussen burgers onderling, bijvoorbeeld via buurtpreventieteams, horen bij een veilige wijk”, vult Daniëlle Ohler aan, die als adviseur bij het CCV betrokken is bij het thema buurtpreventie. Een buurtpreventieteam bestaat uit bewoners die zich op vrijwillige basis actief inzetten in hun buurt en de sociale controle versterken door bijvoorbeeld zichtbare patrouilles op straat. “Buurtbewoners die betrokken zijn bij hun wijk en initiatieven nemen tegen overlast en verloedering vergroten de slagkracht van gemeenten om wijken veilig te maken.” Uit onderzoek in Ede blijkt dat de buurtpreventieteams de actiebereidheid van bewoners om criminaliteit en overlast te signaleren aanzienlijk verhogen. De

Susanne Schat

Daniëlle Ohler

teams zijn gemiddeld binnen een jaar in staat om de woonomgeving, de buurtbetrokkenheid en de veiligheidsgevoelens te verbeteren.

Veiligheid op de agenda bij wijkontwikkeling

“Veiligheid zou centraal moeten staan in toekomstige wijkaanpakken”, vindt Karakus. “Het vertrekpunt voor stedenbouwkundige ontwikkeling en ruimtelijke ordening zou altijd moeten zijn: het wel en wee van de mensen die er wonen. Veiligheid ontstaat in de interactie tussen de fysieke omgeving en de sociale samenstelling van een buurt. Om onveiligheid te voorkomen moet veiligheid daarom al bij het tekenen, rekenen en bouwen worden meegenomen. Dat betekent dat veiligheid bij de ontwikkeling en aanpak van de wijken van de toekomst een van belangrijkste criteria zou moeten zijn.”

“Daar hoort ook bij dat wijken op zodanige manier worden gebouwd dat buurten en woningen in de loop der tijd aanpasbaar zijn aan veranderende woonbehoeften”, aldus Koole. “Een uitgangspunt bij een integrale wijkaanpak is dan dat gebouwen in de toekomst van functie kunnen veranderen, waardoor reguliere aanpassingen in de veiligheidsmaatregelen noodzakelijk zijn.” Het is nu gebruikelijk dat het veiligheidsniveau wordt vastgesteld op het moment van oplevering van een woning, complex of wijk. “In de toekomst zullen er langlopende afspraken gemaakt worden om te zorgen dat de beveiliging in de loop der tijd op orde blijft. De beveiligingsbranche levert dan niet simpelweg producten, zoals hang-en-sluitwerk, maar monitort ook de impact van veranderde functionaliteiten en omgevingsfactoren op het veiligheidsniveau. En adviseert zo nodig over aanvullende of aangepaste maatregelen.”

De opgave van toekomstbestendig bouwen

“Toekomstbestendig bouwen is een opgave voor opdrachtgevers én opdrachtnemers”, benadrukt Karakus. “Architecten, stedenbouwkundigen en projectontwikkelaars snappen vast wel dat veiligheid essentieel is om mensen prettig te laten wonen en om een wijk aantrekkelijk te maken voor kopers en huurders. Maar de hele ontwikkelketen moet scherp zijn op het thema veiligheid.” Daarvoor is een nauwe samenwerking nodig tussen alle betrokkenen, zegt Schat. “Gemeente, politie, projectontwikkelaar, stedenbouwkundige en architect gaan idealiter al in een vroeg stadium om tafel om veiligheid mee te nemen in de plannen. Dan is het resultaat beter én goedkoper dan als je achteraf nog aanpassingen of aanvullingen moet doen om veiligheidsmaatregelen te integreren.” Op steeds meer plekken in Nederland maakt de gemeente daarom al prestatie-afspraken met projectontwikkelaars en woningcorporaties. Die overlegstructuur kan extra sterk worden door bijvoorbeeld ook politie en verzekeraars te betrekken.

Het CCV benadrukt dat de ketensamenwerking ook na de oplevering van een project belangrijk is. Schat: “Er is extra aandacht

nodig voor de gebiedsontwikkeling in de omgeving van nieuwe projecten, buurten en wijken. Anders bestaat het risico dat criminaliteit en overlast zich verplaatsen.” Om verplaatsingseffecten te voorkomen, zijn onder andere investeringen in bewustwording van inbraakrisico's noodzakelijk, zegt Ohler. “Bewoners die weten wat ze zelf kunnen doen, zoals burens vragen om bij hun afwezigheid een oogje te houden op het huis, leveren een onmisbare bijdrage aan een veilige wijk.”

Technologische innovatie als kans en uitdaging

Slimme camera's, toegangsbeveiliging met gezichtsherkenning, alarmsystemen die zijn gekoppeld aan apps. Spelen technische snufjes een hoofdrol in de veilige wijk van de toekomst? De technologische ontwikkelingen bieden kansen én uitdagingen, aldus Ohler. “Samenwerking in de wijk, bijvoorbeeld via buurtpreventieteams, kan al worden ondersteund met behulp van apps. Er zijn zelfs systemen die ad hoc appgroepen informeren na een inbraak of brand. De uitdaging ligt vaak in het bepalen van de rollen en verantwoordelijkheden: neemt de gemeente de regie, of liggen coördinatie en verantwoordelijkheid in eerste instantie bij burgers?” Ook de beveiliging van elektronische systemen is volgens experts een aandachtspunt. Wat gebeurt er als een toegangs- of alarmsysteem wordt gehackt? Karakus ziet nog een ander vraagstuk: de botsende belangen tussen privacy en veiligheid in het licht van technologische ontwikkelingen. “Ik denk dat we een stevige discussie moeten starten over veiligheid versus privacy. Met name in het licht van technologische ontwikkelingen. We kunnen de hele openbare ruimte wel volhangen met slimme camera's en intelligente lantaarnpalen. Maar al die technologie registreert onze persoonsgegevens. Willen we dat echt? Ook bij de opmars van smart city concepten komt dat dilemma naar voren.”

Veiligheid op de agenda

Architecten, stedenbouwers en projectontwikkelaars kunnen zich in de toekomst van elkaar onderscheiden als ze veiligheid in hun plannen meenemen, zeggen diverse deskundigen. Karakus: “Er worden nu steeds meer integrale wijkaanpakken opgesteld. Die aanpak betekent dat allerlei thema’s - van economie en arbeidsmarkt tot veiligheid en duurzaamheid - al in de planfase worden doordacht. Het gaat dus om veel meer dan bouwen, bouwen, bouwen. Architecten, stedenbouwkundigen, planologen en projectontwikkelaars kunnen dan ook anders gaan acteren in het ontwikkelproces van nieuwe wijken. Zij krijgen in feite een hele nieuwe opdracht, namelijk actief inspelen op de uiteenlopende vraagstukken die in de wijk van de toekomst samenkomen. Alleen de bureaus met een integrale aanpak gaan die slag winnen.”

“Er is vraag naar veilige wijken - en architecten, stedenbouwkundigen, projectontwikkelaars en bouwbedrijven kunnen zich onderscheiden door expertise op dit vlak te tonen, delen en organiseren”, signaleert Schat. “Neem het voorbeeld van een zorginstelling die een nieuw gebouw wil ontwikkelen. Wie brengt alle relevante partijen aan tafel om de verschillende opties te verkennen en advies over de mogelijkheden van het PKVW te geven? Er ligt een enorme kans voor een partij die de regie pakt, verder kijkt dan de vraag van de klant en veiligheid op de agenda zet om al in een vroege fase bij de planontwikkeling mee te nemen. Door vroegtijdig met elkaar te overleggen kan je in de toekomst meer veiligheid realiseren.”

VEILIG WONEN DAG OP 3 OKTOBER 2018

De Veilig Wonen Dag, op woensdag 3 oktober 2018, staat in het teken van de veilige wijk van de toekomst. Gemeenten, woningcorporaties, projectontwikkelaars en PKVW-experts worden over het thema bijgepraat door onder andere Hamit Karakus, Daniëlle Ohler, Susanne Schat en Arjen Koole. Daarnaast zijn er beurspresentaties over PKVW-oplossingen en workshops organisaties helpen om zich voor te bereiden op de veilige wijk van de toekomst. Zo zijn er sessies over de succesfactoren voor prestatieafspraken die gemeenten maken met projectontwikkelaars en woningcorporaties.

Kijk voor meer informatie over het congres op www.politiekeurmerk.nl/veiligwonendag.